Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 238 (10.621). Львів, субота 24. жовтня 1925. Поштову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.

Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

## До зїзду поневолених у Женеві.

### Розмова з сенатором Черкавським.

Сенатор Черкавський, який брав участь в зїзді національних меншостей у Женеві в характері обсерватора, дав нашому членові редакції вияснення в деяких справах звязаних із тою конференцією.

Чи Ви, пане сенаторе, разом з товаришами брали участь у відкриттю конференції?

У відкриттю конференції наші представники брали участь, але вже в характері обсерваторів.

Чому так сталося, що Ви були тільки обсерваторами?

Перед офіціяльним відкриттям, яке відбулось 15. X. ще 14. X. відбулася вступна неофіційна конференція, що складалася з представників усіх делеґацій. На ній наші делеґати поставили внесок, щоби проґраму нарад конференції поширити, а саме: щоби перевести дебати над індивідуальним і фактичним становищем кожної меншости в кожній державі задля вияснення образу життя окремих націй, що опинилися під чужонаціональною владою:

Коли виявилось, що конґрес з деяких причин не може відступити від наперед уложеної програми та не може в своїх обрадах виходити поза межі культурно-національної автономії, ми побачили, що наша участь у офіційному конґресі може звестись до ролі обсерваторів. Але щоби наше становище було зафіксоване, ми вирішили в офіціяльнім відкриттю конференції взяти спочатку участь та зголосити у відповідному моменті свою декларацію.

Коли Ви зложили ту декларацію?

— На вступній конференції було усталено, що кожне представництво має дати до президії одного свого члена на віцепрезидента. Отже в президії було місце і для нас, та для Білорусинів. Коли по відкритю конференції прийшла на чергу справа вибору президії і коли президент Вільфан звернувся до присутних зі запитом, чи не має хто наміру зложити якої декларації, тоді ми зложили нашу декларацію в такому порядку: переддекляраційну про мову виголосив по білоруськи посол Єреміч, заявивши, що його мову має перекласти на німецьке п. сенаторка Левчанівська. Вона, переказавши зібранню зміст промови п. Єреміча, зі свого боку в імени українського представництва вияснила мотиви, з яких ми не можемо ні задовольнитися програмою нарад, ні брати в них активної участи, бо ми є національною більшістю на своїх територіях, які зайняла Польща, бо нашого населення є на тій території понад 6 мілїонів, бо само міжнародне право гарантувало нам у свій час навіть більше ніж територіяльну автономію. Закінчила сен. Левчанівська свою промову відчитанням декларації, яка й була подана на письмі в руки президії. Президент Вільфан, висловивши свій жаль, що така меншість як українська не братиме участи в нарадах, заявив, що зложена декларація буде поміщена в цілости у протоколі конференції.

Як зареаґували на українську декларацію инші делеґації?

Наша декларація була вислухана з величезним заінтересуванням. Заразже по нас прийшов до слова представник литовської меншости в Польщі та зложив анальогічну декларацію до нашої. Представник польської меншости в Німеччині граф Сєраковскі поставив був внесок, щоби української декларації а також білоруської не вписувати до протоколу. Одначе його внесок перепав.

Чи з того конґресу можна надіятися яких конкретних наслідків?

Нині це передбачити важко, бо конґрес цей був першим зїздом національних меншостей. На ньому вибрано т. зв. екзекутивний комітет. Не зважаючи на нашу декларацію і на те, що ми були на конґресі тільки обсерваторами, в екзекутиві зарезервовано два місця для нас і для Білорусинів.

Як поставилася Ліґа Націй до конференції?

Про те сказати щонебудь важко, бо ґенерального секретаря Ліґи тоді в Женеві не було. Та відношення Ліґи Націй до того конґресу треба вважати покищо невдеклярованим.

Як поставився до конґресу швайцарський уряд?

Уряд Швайцарії поставився до конґресу прихильно та прислав на конґрес привітне письмо.

## Українізація і „русотяпи“.

### Голос чорносотенця про українізацію.

Берлінський псевдодемократичний „Руль“ з 14. жовтня (ч. 1480) приносить велику статтю п. н. „Нац. политика“ з приміткою „от нашего корреспондента“. Під статтею підписаний якийсь харківський дописувач псевдонімом „Кацап“. Стаття перейнята такою великою ненавистю до всього українського а з окрема до українізаційного курсу радвлади, що перед війною не повстидалося би її надрукувати навіть чорносотенне „Новое Время“. Одначе той тон статті не перешкодив берлінському „демократичному“ органові російської еміґрації „Руль“ її в цілости надрукувати. Стаття в цілости заслугує на те, щоби з нею познайомити наших читачів. Вона звучить:

„Насильна українізація „юга“ Росії продовжається невідмінно. Які перли принесе вона в майбутньому — ясно кожному. Московське політбюро одною рукою, немов би то збирає „во едино“ землю руську. Розбазарювання руської території, немов би закінчилося; обрізавши основно бувшу російську імперію, совнарком поновно простягає руку — поки що не узброєну — за бувшими державними „уголями“, що відпали від Росії добровільно або поневолі. А проводиться той фальшивий націоналізм (!) так хитроумно, з таким приховуванням задньої думки (тобто „всесвітньої революції“), що немало наївних людей кличе: більшовики виконують правдиво-російські завдання.

Але права більшовицька рука не знає, що робить ліва. А ліва з запопадливістю, гідною кращого примінення, насаджує на окраїнах сепаратизм. Цей сепаратизм є того характеру, що вже тепер пишно розквітла ненависть у відносинах одної частини населення до другої. Страшно подумати, що буде вже за 5—10 літ, коли крик „долой кацапов“ із національних комітетів і союзів вийде на вулицю.

Наведу приклад: Столиця нашої УРСР — Харків — повинна вважатися в українському відношенню дуже сумнівною. На загальну суму населення в нас Українців ніяк не дорахуєшся більше 15—20 відсотків. Місто чисто російське з домінуючою російською мовою та многими особливостями чисто „русскаго быта“. Повернення його в столицю України майже не змінило вовнішного вигляду. Головна маса громадян — радурядники, робітники, торговці — остала вірною „кацапській“ мові. Змінилося тільки те, що має дещо спільного з більшовицькою владою та її хамелеонською ідеольоґією — міські вивіски. Купець Іванов підпорядковуючися обставинам, почав зватися „Іванів“.

Та більшовицька „нац.-політика“ тим і відзначується, що більшість віддає вона на поталу меншости. Закусивші вудила українські шовіністи (товариш Сталін, а чи не понесуть вони ?!) при мовчаливій вибачливости центру, ведуть явно до видного вжеголим оком відірвання України.

З початком вересня ц. р. колеґія „національностей“ при українському Раднаркомі розіслала до всіх державних, кооперативних і приватних установ анкету зі запитом: на якій мові по Вашому має вестися діловодство в установах Харкова? В підсумках анкети ніхто не сумнівався; вони були вже перед нею перерішені всім складом харківського життя. 80 відсотків запитаних заявилось за російською мовою, кілька сотень людей з обережности анкети не виповнило і тільки 15 відсотків висказалося за українською мовою. Але анкета дала непередбачені результати; бо ось вже біля місяця як з усіх усюдів тенденційно виганяється усіх тих, хто посмів вибрати російську мову та знехтувати для багатьох незрозумілу українську. Нечислені рад. і неп. урядовці, прочувши чим пахнуть наслідки анкети здержалися від її заповнення і завдяки цьому служби не втратили. 15 відсотків шовіністів зайняло командні висоти після насильної українізації 80 відсотків „кацапів“.

Українська вакханалія лютує не тільки в Харкові. В Одесі, ще більше „кацапському“ місті ніж Харків, якщо ви не „балакаєте на рідній мові“ вам лишається тільки вмерти під плотом. В Одесі згідно з розпорядком Виконкому навіть „ізвощики“ мають говорити тільки по українськи. Російське і балакаюче по російське населення (то є девять десятих усіх мешканців) проходить у сотнях шкіл прискорений курс української мови. Та з цього мабуть такий самий толк як у нас у Харкові; в Харкові дуже часто навіть самі „найщиріші“ шовіністи не вміють грамотно писати на українській мові. У всіх державних установах Харкова є в кожній канцелярії окремий „штамп“ трафаретних зносин і відношень і його по рабськи наслідують та відписують слабо розуміючі „нещасні кацапи“. Більше зложені папері завсіди і у всіх установах пишуть наперед по російськи, а щойно по тім при допомозі словника і якого небудь півграмотного „інструктора“ переводять з гріхом на українську мову чи краще на півукраїнську. Життя видвигнуло нового роду промисл, що має збут: в Харкові є кількоро людей, що знають можливо „українську мову“; і ось вони за солідну плату доставляють у державні установи ліпші або гірші переклади з російської на українську мову. Де, в якій столиці „автономної“ держави можлива подібна наруга над самою ідеєю автономії? Для кого, питаємо, потрібна така автономія?

Та робота шовіністів далеко не вичерується висмішуванням тільки російської мови. Все російське є в сильному підозрінню та під безнастанним обстрілом. Недавно сумної памяти професор Грушевський договорився в Київі до неминучости негайного заведення чисто української валюти, перебудови армії по зразку запоріжської Січи. Не зважаючи на преславну автокефалію української церкви, що дратує не тільки наші (!!) міста, але й наші села, останніми часами ведеться деким зовсім серіозно завзята аґітація за... унійською церквою. Унія — мовляв — остаточно вирве Україну з „проклятущих кацапських рук“. Хто опісля прибере до рук Україну — про те проповідники унії не кажуть, та унійська пропаганда йде, очевидно, зі Заходу. Широко розвинені українські видавництва переслідують зовсім не ті цілі, про які мріють московські „головотяпи“. Наше державне видавництво випускає не українські а головно протиросійські книги, подло висмівається все російське і старе і нове; колиж до того прибавити кілька підпольних видавництв, що обурюються передовсім на те нове, то є більшовиків-кацапів, змішуючи в одно комуністів із Ро-

# За рідну землю.

*Львів. 23. жовтня.*

По всьому краю іде масовий рух протесту проти земельної політики польського уряду, яка ведеться буквально від перших днів його панування на українських національних землях, та яка змагає тепер до свого гідного завершення внесеним законопроєктом про парцеляцію і осадництво. Інертний загал українського громадянства, доціль байдужий на найбільшу і найнебезпечнійшу національну болячку, якою є земельна справа, стрепенувся. Оголошувані від кількох днів звіти з віч, зборів і нарад з усіх закутин Східної Галичини дають можність ствердити зацікавлення справою, що проявляється і на тих місцях, де немає сильної тої чи иншої української політичної організації. Треба було лише дати товчок, а на відрух не прийшлось довго ждати.

Такий товчок вийшов від управи УНДО. І ось найкращий приклад, яка величезна ріжниця поміж здоровим загально-національним гаслом, що його висуває саме життя, основні потреби широких народніх мас, — а кованими для всіляких тактичних методів мозольно придумуваними і штучно на папері стилізованими партійно-політичними програмами. Як тільки УНДО виступило з ініціятивою масових земельних віч, воно зустріло й стрічає дальше допомогу в цій акції не лише з боку своїх партійних членів, а від усіх діяльних громадських діячів близької і далекої провінції. Бо всі, партійно зріжничковані чи безпартійні, свідомі громадяне мусять розуміти, що гасло „Українська земля українському хліборобові“ є гаслом таким всезагальним, що не слід оглядатись на партійну марку ані теж сягати до мішка партійної демагогії, щоби нести це гасло в народ, освідомити його про реальне значіння небезпеки, яка грозить йому, та повчити про практичні засоби самооборони. Факт, що таке розуміння даної справи дійсно назріло у наших людей, є надзвичайно відрадним проявом. Він свідчить про те, що при твереззій і розумній поведінці наших керманичів можна взагалі усунути старі та проминути на будуче всілякі нові пусті суперечки на тлі ріжниці абстрактних переконань і звернути національну енергію на кориснійший шлях. З другого боку момент, що якраз УНДО дало ініціятиву до такої широкозакроєної акції є одним доказом більше, що це партійне демократичне обєднання має загально-національний характер і таке-ж загально-національне значіння.

По всьому краю іде масовий рух в обороні рідної землі. Та ствердженням самого цього голого факту не слід заспокоюватись і вдоволено — згідно з українською традицією! — вважати справу вичерпаною. При підкреслюванню додатніх моментів не слід замикати очей і на сумні, які мають нагоду перевірювати делегати з львівського центру та місцеві вічеві організатори й референти.

Земельна справа жива й гостро актуальна і торкнувшись її — викликалося в народі живий відгук. Алеж одночасно виявляється наглядно, скільки ще треба попрацювати над справжньою організацією українського села, на те, щоби не скінчилось на словах, вигуках і національному гимні,

Ми знаємо з прикрого досвіду (нпр. шкільний плебісцит!), що викликаному захопленню й завзяттю до найважнійших справ — бракує звичайно видержки й високе навіть полумя швидко потахає. А ніщо не вимагає стільки видержки й такої послідовної і впертої енергії, як справа поширення стану земельного посідання нашого селянина, до того часу, поки вся національна територія опиниться в руках автохтонного населення.

Досвід останніх днів виказує теж саме, що не всі ще повіти зрушені з апатії. Є ще полоси краю, які творять операційний терен „пястівців“ і всіляких „брилівців“, які перед українським селянином виступають як гарячі його опікуни й вороги всякої польщини, а по своїх парцеляційних банках роблять брилянтові інтереси коштом тогож селянина, а в користь ненависного чужинця-кольоніста. Вирвати ці околиці з під отруйного впливу тих польських спекулянтів — ось першорядне завдання львівського центра та місцевих діячів. А зробити це можна, бо український селянин має здоровий природний інстинкт, яким він шляхом порівнання зараз же розріжняє свого справжнього приятеля від фарбованого; це показується м. и. і на повному провалі комуністичних горлачів на всіх дотеперішніх вічах і нарадах.

Та є у цілій цій справі одна така прогалина, якої не можна не добачити і не можна її промовчати. Серед сільського населення зацікавлення земельною справою величезне, — є воно й серед відносно нечисленного нашого робітництва й відроджуваного міщанства, а за те інтелігентська маса дрімає! В земельній акції беруть участь лише найдіяльнійші одиниці, які працюють одночасно в партіях, „Просвіті“ і в кооперативах, які розриваються на всі боки, — коли тимчасом gros наших інтелігентських сил дальше тримається девізи „моя хата з краю“. На вічах, яких є по кілька сот а то й понад тисячу присутніх селян і міщан — поза референтом і кількома організаторами майже не видно „панського“ сюртука! Як довго це ще тріватиме?!

Волинь і инші українські землі під Польщею не мають можности голосного виявлення своєї думки, — бо тамошні місцеві кацики стоять на становищі, що в демократичній републиці громадська свобода слова й свобода зборів не сміє мати приноровлення.

Є й по цей бік „сокальського кордону“ такі інтерпретатори конституції (Калуш, Грималів, Радехів). Вони гадають коротким „nie pozwalam“ здавити всякий природний відрух. Медвежу прислугу роблять вони бороненій справі: не дозволяючи на леґальну акцію леґальними засобами, самі вони змушують хапатися инших метод освідомлення народу, який того освідомлення прагне, й очевидно промощують шлях тим, які є найкращими мистцями у використовуванню нелеґальних засобів.

Одно ясно: хоч і пізно, а всеж либонь вже на завжди покінчився той період українського отупіння, який був найкращим помічником противникові при постійних експериментах на живому тілі нашого народу.

---

сією, то картина „нац.-політики“ наших сепаратистів набере відповідної гостроти. Цю політику важко назвати инакше як пляновим розгромом усього російського.

Вересень, Харків. Підписано „КАЦАП“.

Ця стаття говорить сама за себе. Додати до неї якінебудь коментарі зовсім злишне. Російські „чорносотенці“ видно жиють і під радянською владою і жиють добре, коли мають змогу дописувати до закордонної російської преси. Зі статті віє страшна ненависть до всього українського. Менше її у відношенню до комуністів. Російські “демократи“ з „Руля“ можуть направду чванитися таким „толерантним“ у національних справах кореспондентом із Харкова. „Кацап“ зовсім не бере на увагу факту, що радвлада вже два роки видає українізаційні декрети та влаштовує курси українознавства. Ні тих декретів ні тих курсів „русотяпи“ не слухали, а тепер кричать, що їм діється кривда, що вони засуджені на смерть під плотом через незнання української мови. Та все це пересаджене тільки тому, щоби розбудити спочуття для „русотяпів“ та розбудити між Москалями звірячий шовінізм.

Навіть правовірний комуніст візьметься напевно за живіт, прочитавши ту статтю. До тої міри вона переборщена та тенденційна. Чого як чого, але випадків смерти ізза незнання української мови на Україні ще не було і мабуть не буде.

---



---

# Експозе мін. Скшиньского.

Вічно сяючий вдоволенням польський міністр закордонних справ, мандруючий по світі з своєю рекламовою усмішкою, мов англійський наслідник престола, міг на цей раз, вертаючись з Льокарно, привезти ще кращий усміх. Адже навіть суворий Англієць Чемберлен не стримав оклику радощів на вид довершених успіхів у швайцарськім Ельдорадо. Але завдання гр. Скшиньского було нелегке. Його землякам важко було повірити, що він умів підписати такий договір, який є перемогою польської дипл共матії, а з якого Німці є вдоволені. І тому треба було їх переконати, що їх підозріння щодо притаєних Данайських дарів у льокарнському документі є зовсім невиправдані.

21-го u. м. мін. Скшиньскі на за.

---

О. Д-Р. Г. КОСТЕЛЬНИК. 8)

# Зі Львова до Риму.

(Продовження.)

## IV.

### Венеція.

Венеція! Славна „королева моря“! Місто не на морі, але таки в морі! Вулиці — морські канали! Гондолі, ґондолієрі й обовязкова „Santa Lucia“ (пісня!)...

Так, усе те є — але воно инакше виглядає в поезії та в уяві, а инакше в дійсности. А ще як та дійсність прикра — тоді гинь, Венеціє!

Я вже сказав, що ми приїхали до Венеції перед самою північчю. Двірець нічого собі — просторий, зі скляним дахом для заїзду поїздів (як у Львові). Випакували нас з двірця. Бери свої валізи, тащи. Перед двірцем зараз море — „canal grande“ (великий канал) — і пристань для малих парових кораблів (vaporetto). Всідаємо до vaporetto. Натовп. Пливемо. Темно, мало що видно. По боках подалі тут і там лямпа, і розсвічує тільки часть камениці. Ми паломники вимішалися з Італійцями. Годі добитися до нашого „capo“ — а тільки він знає, куди ми їдемо і де маємо висідати. Ждеш терпеливо, як слухняний член череди — як безмовне єство.

Зрештою, якщо ти притомний, то розумієш, що треба зважати на свої клунки. По якомусь часі більша партія наших висідає до „якогось“ готелю (готель Marconi). Метушня. Не знаємо, хто з нас має висідати, а хто ні, Одні хочуть тут висідати, другі не хочуть. Все робиться з поспіхом, бо нема часу. З тою більшою партією висів також наш „capo“. Остались ми 10 осіб — без провідника. Пливемо дальше. Де маємо висідати? як називається готель чи пансіон, в якому маємо осісти? Ніхто не знає. От тобі й Венеція! Північ, ти на кораблику, на венеціянському „трамваї“, мови не знаєш, а не знаєш навіть назви готелю... Якби ще сам! А то відчуваєш, що ти є членом „безмовної череди“, якої безрадність, прибитість і сором паде й на тебе... Не тямлю, щоб я ще колись у житті почувався так по „овечому“. Хоч скач у воду!... Те почуття депресії, наче чорна поволока остало в моїй душі, і на все в Італії реаґував я песимістично настроєний. З моєї підсвідомости не вибухала радість і захоплення, тільки якийсь гін, щоби чим скорійше втекти звідти, і дістатися в край, де знов буду людиною „з язиком“... Ось тому мої погляди про життєву вартість того, що я бачив в Італії, не є безсторонні. Але вони — мої, я з ними зрісся, і не можу їх змінити. Инші члени нашого паломництва з певністю инакше реаґували на італійський світ.

З пансіону, в якому мала осісти наша менша партія, вислали напроти нас провідника („факіно“) аж на двірець. Одначе він через помилку висів з першою партією і ми остали в такому положенню, як я його вже описав. От одна із звичайних подорожніх пригод... Ми рішили висісти на „piazza S. Marco“, і висіли. За той час наш „факіно“ сухопутніми вуличками також добіг на „piazza S. Marco“, й ми були „спасені“. Одначе не без „дочасних“ кар. Для перевозу наших клунків не було ніщо приготоване, а в Венеції нема фіякрів, авт, отже ми мусіли самі нести свої клунки вузенькими темними вуличками й горбатими містками, що злучують улицю з улицею. Деякі пані аж присідали. Треба було брати їх тяжші валізки в заміну за наші лекші. Врешті доволіклись до нашого прибіжища — до „pensione Visentini“. І знов те саме пекуче бажання: чим скорійш перебратись у сухе й чисте білля та спати.

Другого дня ми довідалися, що та партія, яка осіла в готелю Марконі, мала таку саму історію з клунками — а властиво ще прикрійшу. Вони висіли по противному боці свойого готелю і мусіли з клунками в руках вертатись через досить високий міст „ponte di Rialto“; до того в їх партії були діти! Не було приміщення для всіх осіб, хоч готель був замовлений. Саме в день нашого приїзду відбувались у Венеції традиційні „заручини моря“, отже готелі були переповнені. Тому деякі з наших мусіли отсю першу ніч проспати на підлозі. А деякі, невдоволені, в тій пізній нічній порі бігали від готелю до готелю, щоб знайти для себе відповідне приміщення.

Довідались ми дальше, що один з наших „правдивих“ паломників загубив в кораблику валізку з ризами. І знов клопіт для нашого „capo“: телефонував, бігав. На щастя валізка знайшлася таки на кораблику. Її власник, вірний щиро-українським чеснотам „не знав“ — „забув“ — „спізнив“, забув її на кораблику.

Як тільки я збудився і відчинив тяжкі італійські жалузи (зроблені з цілих дошок) на вікні, — а „королева моря“ смердить!

Д-р Куровець мав рацію, коли це — в своїх враженнях з подорожі — ствердив. Венеція (виписую ці дані з лексикону) збудована на 117 остівцях, поперерізувана вона

сіданні комісії закорд. справ відчитав кінцевий протокол підписаний у Льокарно і передав подрібний зміст поодиноких пактів. Найоригінальнішою частиною того експозе є панегірик у честь Чемберлена „Співпраця наша з Англією, журба Англії, щоби змінити почування забезпеки на всіх пунктах Европи в імени служби великим інтересам Великої Британії була повна. І якби я нічого більше не міг сказати, і якби Польща не могла нічого більше винести, як те ствердження згідности нашої політики з англійською то вважаю, що побут у Льокарно був би дав великі — що кажу? — величезні наслідки“.

Мін. Скшинські зупиняється на справі змінення союзу з Францією. Провідною думкою його доказів є те, що Франція має нині справжню военну союзницю тільки в Польщі і тим більше буде її триматись. „Навіть зближення Англії до Німеччини а віддалення її від Франції змінить союз польсько-французький. Найбільшим успіхом Льокарно є те, що воно сотворило нові трудноші, щоби держави не виявляли злої волі супроти инших. Якщо один нарід виломався би з підпринятих вобовязань, тоді всі инші виступлять проти нього. Гр. Скшинські вірить, що франко-польський союз перейде навіть огненну пробу війни, яка, дай Боже, нехай би прийшла якнайпізнійше. Найбільшим здобутком Польщі є те, що від тепер ніяка з держав не зможе сказати, що Польща є перепоною миру. І повторяє свою улюблену фразу про Польщу як „основний камінь мирної системи Европи, без якого все склепіння може завалитись“.

Вся промова дуже надихана оптимізмом і вірою у велику ролю Польщі у довершених пактах. Цікаво, що між самими польськими послами панує настрій неповного вдоволення, тому, що мін. Скшинські не ввійшов у ті реальні подробиці договору, які були предметом таких довгих дискусій.

# Договори і протоколи в Льокарно.

Дипльоматичні документи підписані, чи пак: парафовані (означені початковими буквами прізвищ на знак передвступної згоди) в Льокарно дня 16. п. м. складаються з таких актів:

1) Кінцевий протокол, під яким підписані в такій черзі: д-р Лютер, Штреземан, Еміль Вандервельде, Арістід Бріян, Остен Чемберлен, Беніто Муссоліні, Скшинські, д-р Бенеш.

2) Рейнський пакт як І-ий анекс (додаток) до попереднього протоколу, підписаний тільки початковими буквами згаданих дипльоматів, з виїмком представника Чехословаччини та Польщі.

3) Арбітражний договір німецько-бельгійський, як ІІ-ий анекс, проект згідний щодо тексту з такими-ж договорами: німецько-французьким, німецько-польським і німецько-чеським. Парафований Штреземаном і Вандервельде.

4) Арбітражний договір німецько-французький, як ІІІ-ий анекс, проект парафований Штреземаном і Бріяном.

5) Арбітражний договір німецько-польський, проект парафований Штреземаном і Скшинським.

6) Арбітражний договір німецько-чехословацький, проект парафований Штреземаном і Бенешом.

7) Спільна нота про 16-ту статтю пакту Ліґи Націй, проект, який мали би вислати Німеччині уряди Бельгії, Франції, Вел. Британії, Італії, Польщі, Чехословаччини. Парафували представники цих держав.

Крім цього приготовано в Льокарно редакцію:

Проект ґарантійного договору польсько-французького, парафований Бріяном і Скшинським, про який згадується в тексті „кінцевого протоколу“.

Проект ґарантійного договору французько-чехословацького, такого самого змісту як попередній.

### Текст кінцевого протоколу.

Представники урядів: німецького, бельгійського, британського, французького, італійського, польського та чехословацького зібрані в Льокарно в днях від 5. до 16. жовтня 1925, з метою найти спільними силами засоби як забезпечити свої народи перед катастрофою війни й придумати способи для мирного полагодження всякого рода непорозумінь, які могли би між ними виринути, дали свою згоду на проєкти договорів та умов, що їх торкаються, які спільно приготовили на протязі цієї конференції і які взаїмно себе торкаються, а саме:

Договір між Німеччиною, Бельгією, Францією, Великобританією і Італією (Анекс І.)

Арбітражна умова між Німеччиною і Бельгією (Анекс ІІ.)

Арбітражна умова між Німеччиною і Францією (Анекс ІІІ.)

Арбітражний договір між Німеччиною і Польщею (Анекс IV.)

Арбітражний договір між Німеччиною і Чехословаччиною (Анекс V.)

Ці акти парафовані вже тепер як „ne varietur“ матимуть нинішну дату. Представники заінтересованих сторін зобовязуються зустрітись у Льондоні 1. грудня, щоби на однім спільнім засіданню перевести формальність підпису актів, які їх торкаються.

Міністер закорд. справ Франції подає до відома, що на підставі згаданих проєктів арбітражних умов, Франція, Польща та Чехословаччина також погодились у Льокарно на проєкти умов, які мають на меті забезпечити собі взаємні користи зі згаданих договорів. Ті умови складеться у Ліґі Націй згідно з домаганими формальностями, але п. Бріян уже тепер має їх копії для вжитку держав представлених на конференції.

Державний секретар для закордонних справ Великобританії пропонує, щоби в відповіді на деякі домагання роз'яснень статті 16 пакту Ліґи Націй, поставлені канцлером і міністром закорд. справ Німеччини, звернутись до них з письмом (якого проект тут прикладається Анекс VI) у тім самім часі, коли полагодять усі формальність підписування вище згаданих актів.

Представники урядів заступлені на цій конференції висловлюють своє глибоке пересвідчення, що коли ці договори та умови ввійдуть у свою силу, почнеться чимало до влекшення моральної атмосфери між народами і поможуть у великій мірі розвязати багато політичних та економічних проблем, згідно з інтересами та почуваннями народів. Утревалюючи мир та забезпеку в Европі, вони доведуть дошільнійше приспішити розброєння, передбачене статтею 8. пакту Ліґи Націй.

Вони зобовязуються взяти свою щиру співучасть у працях, які почала вже Ліґа Націй над розброєнням і шукати їх здійснення на шляху загального порозуміння.

Льокарно 16. жовтня 1925.

Ось зразок деяких пунктів пакту східного (Анекс І).

Стаття 1. Сторони, що підписують договір, зобовязуються, кожний за себе і всі разом, у формі зясованій у вище поданих статтях, що вдержать територіяльне status quo, яке є вислідком кордонів між Німеччиною і Бельгією та Німеччиною і Францією, також ненарушність цих кордонів, як це встановлено мировим договором у Версалю 28. червня 1919, а також статтями 42. і 43. згаданого договору про демілітаризовану смугу.

2. Німеччина і Бельгія, а також Німеччина і Франція зобовязуються взаємно в ніякому випадку не починати нападу, наступу або війни проти себе.

Від цього зобовязання вони вільні тільки тоді, коли діло йде про

а) виконання права своєї оборони перед нападом,

б) акцію дозволену 16 ст. Версайського договору,

в) акцію на основі рішення зборів Ліґи Націй або її Ради.

3. Німеччина і Бельгія, Німеччина і Франція зобовязуються всі справи полагоджувати мирним шляхом*. Всі непорозуміння передасться судям. Кожна справа йде на спільну комісію суддів, а коли вони її не полагодять, до Ради Ліґи. Методи цього суду зясовується одночасно в окремій умові.

(Дальші статті означують необхідність передавати справи на розсуд Ліґи).

6. стаття згадує ненарушність прав та обовязків означених у Версалі та в Льондоні 30 серпня 1924.

7. стаття каже про ґаранції Ліґи й умовини, коли договір може тратити свою силу за її згодою.

10. стаття стверджує необхідність для Німеччини ввійти в члени Ліґи.

Польсько-німецький пакт складається з 22-ох статтей. З тих 20 є дослівним повторенням тексту німецько-бельгійського пакту. Ось найголовніші пункти з нього:

4. стаття каже про означення комісії для мирових суддів між двома державами. Ця комісія має складатися з 5 членів; двох означують оба заінтересовані уряди, а ці два представники вибирають трьох инших, що належать до инших держав; споміж них обі держави вибирають голову комісії. Комісарі вибираються на 3 роки.

9. стаття каже, що розслід цієї комісії мусить бути контрадикторійним. Якщо її рішення були би неоднозгідні, тоді треба приноровити постанови гаагського міжнародного трибуналу.

16. стаття передбачує ролю міжнародного судового трибуналу на випадок розбіжности думок.

19. стаття передбачує тимчасові засоби, яких може вжити Ліґа Націй на випадок конфлікту. Обі держави зобовязуються стриматись на цей час від усіх виступів, які могли би загострити конфлікт.

20. стаття зобовязує обі держави додержати умов, навіть коли инші держави є учасниками спору, що виринув між ними.

21. стаття не дозволяє розяснювати цього договору в такім змісті, немов би компетенції Ліґи Націй були ним обмежені.

22. стаття згадує про необхідність ратифікації цього договору.

Всі ці статті є по суті річи поширенням вступної формули:

„Президент Річипосполитої Польської і Президент Німецького Союзу однаково рішені вдержати мир між Польщею і Німеччиною запевняючи, що всі спори, які можуть виринути між обома державами, полагоджуватимуть мирно.

„Стверджують, що пошана прав означених договорами або тих, що є вислідком з права народів (du droit des gens), обовязують міжнародні трибунали.

„Згідно признають, що права держави (droits d'un Etat) могли би бути змінені тільки за її згодою.

„А зважившии, що щире приноровлення засобів мирного полагоджування міжнародніх спорів дозволяє рішати без уживання сили справи, які могли би посварити держави, рішили здійснити в договорі взаємні наміри в цьому напрямку“.

По цьому йдуть вищезгадані специяльні статті. Розглядати їх зокрема матимемо ще нераз нагоду при дискусіях тих спірних справ, які помирені цими договорами держави розяснюють нині на свою користь.

*) Тут передаємо текст тільки в основній думці

# Аґонія польських банків.

Всі польські банки тяжко хорі. Лежать розтягнені ні живі ні мертві, як жертва семилітньої політики влади і власної господарки та в безсильности благають помочі у влади. Фінансовий світ приглядається аґонії польських банків з заціклавленням, а влада і громадяне Польщі з острахом, бо упадок банків це факт не відірваний від господарського життя держави; він тягне за собою в руїну ввесь господарський апарат.

До операції взявся Ґрабскі. Зажадав від сойму далекоїдучих уповажнень. Та чи зуміє? На це питання сьогодня ніхто, навіть сам оператор не в силі відповісти, бо хороба поступила надто далеко. Пригляньмося їй дещо близше. Якщо можна порівняти нинішній капіталістичний суспільний устрій з устроєм людського організму, то кровю, що дає суспільности господарське життя, є грошевий обіг, а серцем і судинами, що нормують обіг грошей, є банки. Який гріш банки, таке господарство. Яке господарство, такий гріш і банки. Про стан господарський в Польщі і про вартість польського „золотого“ вже знаємо. Сьогодня пригляньмося банкам.

Як Польща зродилася, було в ній банків 42. В такій чисто [illegible]ничій державі як Польща, з на[illegible]личкими даними на назву про[illegible]слової держави, було це чи[illegible] вповні вистарчаюче, як не зав[illegible]ке. Але дякуючи банковій по[illegible]ці польської влади, виростали [illegible]раз нові й нові банки, і в ко[illegible]кім часі повстала така велич[illegible] сітка, яка можлива лише в де[illegible]вах сильно промислових. Всі ф[illegible] давних сильних банкових центр[illegible] Відня, Берліна, Петрограду, [illegible] мали осідок на терені нинішн[illegible] Польщі, перемінилися в самості[illegible] централі, та потворили власні [illegible]лії. Попри них творились що[illegible]то нові банки, влада розда[illegible] концесії на ліво і право про[illegible] патріотизму, добачуючи в їх р[illegible]розивах господарського життя [illegible] Польщі, не дивлячись на господарські вимоги суспільности та на це, чи нові „банковці“ розуміються на банковости. Легко було їх творити, особливо в часі грошевої інфляції, бо тоді не треба було надмірних зусиль, щоби здобути приписаний акційний капітал в девалюованих марках. В короткім часі виросло їх враз з філіями поверх 450.

Влада не орієнтувалася в цьому, що нормальна і здорова банковість може існувати тільки при нормальній і здоровій господарці та при твердій валюті. Відомо, що завданням банків є обслуговувати господарство упрощуванням обігу гроша та при його допомозі творити, нові вартости підприємства й фінансувати їх продукцію.

Та повстаючі банки і не брались до цього завдання. Вони кинулись на поплатнійшу тоді лихварську грошеву спекуляцію, що якраз руйнувала всяку господарку, ще більше обезцінювала польську марку, гнала її в пропасть, а з нею грошеві засоби суспільности. Банки були на зверх аж надто рухливі, вони обертали щораз більшими мілярдами, а їх рухливість радувала серце неодного польського патріота, не виключуючи і економістів та фінансістів. Але внутрі були вони порожні, бо основний і оборотовий капітал творили щораз менш вартісні марки. Ще деякі банки були настільки прозорливі, що купували за них нерухомости, але гров[illegible] йшло дальше на спекуляції. Всі вони [illegible]глядали великими, як надуті баньки. Аж в початках 1925 р. прийшла вальоризація, а в банках з великанських міхів наповнених мілярдами марок вийшла маленька сума в „золотих“. До того устабілізований „золотий“ зовсім припинив спекуляцію [illegible]

360-ма каналами, між котрими найбільший „canal grande“, довгий 1700 м, а 45—72 м широкий, инші канали вузенькі — це звичайні венеціянські вулички 3—4 м. широкі. Мостів на тих каналах є 378. Камениці, що при каналах, переважно стоять у воді — тим своїм боком, що від води. Ось це специяльно венеціянське — „чудо“, яке загально подивляють, а мене, песиміста, воно просто дратувало. Адже саме отсе „чудо“ є джерелом венеціянського смороду. Тих мурів, що в воді, чіпається всяка морська насть і гниль — і ось чому воздух [illegible] Венеції заражений „морською гниллю“. Вода в каналах не дуже чиста — якась жовтава, а тут і там плаває по ній морська трава й ріжне сміття. Це „чудо“ таке непрактичне, що робить Венецію свойого рода вязницею. Каналами-вуличками можна тільки їздити човнами, [illegible]е що за це треба (досить дорого) платити, тому ці вузькі канали надають Венеції характер мертвого міста. Тільки десь-колись бачиш, [illegible] туди іде якась барка з яриною, мукою, або порожна. А рух людей відбувається сухопутніми вуличками. Ті вулички також вузенькі — тільки для людей. В цілій Венеції [illegible] ні одного коня, фіри, авта. Менші площі мають назву „campo“ [illegible], більші — „piazze“.

Найгарнійша часть — „серце“ — Венеції це „piazza S. Marco“, довкола забудована ґарними каменицями з аркадами. Найгарнійшою будовою є церква св. Марка і палата дожів, які стоять біля себе. Церква св. Марка будована в роках 976—1071, отже саме тоді, коли Царгород був найбільш культурним містом на світі і коли Венеціяне визволювались зпід його верховної влади. Вона збудована на зразок грецьких церков, навіть у середині має щось у роді іконостаса. Кажуть деякі бувалі люде, що либонь усе, що найвартіснійше в будові цеї церкви, вкрадене з Царгороду та загалом з Греції. Славні чотири (мідяні) коні Лізипа прикрашують фасаду. Свойого часу зрабував їх Наполеон В., а по його упадку Франція вернула їх назад Венеції. Але Венеція либонь ніколи не верне їх Царгородові... Деякі люде й держави мають, а деякі не мають щастя в грабленню! Венеція його мала, бо грабувала, де що тільки могла (так пр. вирізала всі дальматські ліси для своїх кораблів і палів до моря), тай тепер з того живе... Чужинці приїзджають оглядати її дива і платять. А вона собі живе „на емеритурі“.

Церква св. Марка — чудова річ.

(Продовження буде.)

чужими валютами. Каси банків показалися порожніми, спекуляційна робота заломилася, а до правдивої банкової задачі не стало ні гроша, ні розуму, ні підготованого апарату. Тож ці „золотим" зникали деякі банки безслідно й непомітно так, як повиростали.

Але й ці, що лишилися при житті і видержали перший удар, попали в нужденне животіння при своїх роздутих і коштовних адміністраційних апаратах. Про розвій годі було думати ще й тому, що доріжчя, викликана раптовим і за швидким введенням золотого, вбила одночасно всяку можність розросту господарських підприємств Польщі. Так нпр. сильний колись Варшавський Банк Торговельний, що істнує вже 55 літ, опертий перед війною на 55 міліонах рублів капіталу з резервами, себто 112 міліонів „золотих", вийшов з цілої цеї купелі з 6 міліонами „золотих" акційного капіталу. Варшавський Банк Дисконтовий врятувався щойно засобами капіталу віденської банкової групи Ротшільда. І багато инших банків мусіло лучитися з чужими заграничними, деякі ратувалися фузіями з иншими краєвими і так пробували клигати та чекати на кращі часи, инші пробували ще власних сил, а всі дивилися лише на єдине джерело кредиту—на Банк Польський, бо більш кредиту ніде не було. Хоч зредукувалися банки, то всетаки їх було за багато. Сама адміністрація пожирала всі зиски. Влада держала їх при життю не знати пощо, хіба за прикметник „польський". Так нпр. у Варшаві перед війною було 10 банків, тепер 62, у Львові було 5, тепер є 33, в Познані було 5, тепер є 28, в Кракові 5, тепер 25, в Лодзі 5, тепер 24, у Вильні 2, тепер 13 і т. д., разом 209, отже 5 разів більше, як перед війною, підчас коли грошевий обіг зменшився на тім самім терені до 20 відсотків передвоєнного.

Коли 15. червня ц. р. вигасла женевська польсько-німецька торговельна конвенція і ще більше захитався польський торг. біланс, враз виявився страшний занепад цілого польського нар. господарства та безсилість фінансової політики. Тоді захитався польський „золотий", захиталися й банки. Вкладники й депозитарі кинулись виймати свої вклади, лякаючись нової інфляції, а Банк Польський припинив кредити, бо потребував капіталів для ратунку „золотого" на заграничних біржах.

Перший повалився „Банк для гандлю і пшемислу" зі своїми 125 філіями і агентурами по всіх столицях великих держав. (Афера Кольнік-Пістінер це лиш епізод в причинах упадку, а не головна причина). За ним пішов „Варшавскі Банк зєдночони". Припинили виплати і зажадали державного нагляду такі сильні банки: „Банк Всходні", „Банк Людови" у Варшаві, „Банк Взаємного Кредиту" в Кракові, захитався „Польскі Банк Гандльови" в Познані, „Банк польськых хрест. купців" в Лодзі та много инші. Деякі банки мають маєток в нерухомостях, придбаних за часів інфляції польської марки та не можуть їх згрошевити. Многі мають вірительности в підприємствах, але що і ті останні є над пропастю—як впрочім увесь промисл і торговля — то не можуть вивязатися зі зобовязань. Деякі банки і акц. підприємства, що всетаки мають якесь реальне опертя, продають свої акції за границею, як прим. „Польскі пшемисл нафтови" продав половину своїх акцій, не вважаючи на крик патріотичних редакторів, що ось то запродується в неволю Жидам чи Англьоамериканам. Всі вони впрочім кричать за помічю держави, бо ні в суспільстві, ні за границею кредиту не дістануть навіть на великі відсотки.

Ось „Times" з 23. вересня перестерігають англійський купецький і банковий світ перед польськими банками, як „незаслугуючими на довіря" через те, що вони вінкульовані на них англійськими інтересентами заграничні валюти не переказували зараз по заінкасуванні грошей відносним загр. фірмам, тільки передержували їх у себе нераз аж по 2 місяці, аж аготом під натиском загр. банків — пригадували собі свої зобовязання, при чому робили виплати по нереальному офіціяльному курсі. Инші знову банки просто видавали заграничні тосари без покриття (всесильний хабар!) а тепер покривають — по 20 проц. вартости! Днесь ці банки хорі, неспосібні до життя, лежать на операційнім столі п. Грабского і благають підтримання їх при життю. Та він безсильний. На разі подає їм інекції в формі державних грошевих підпомог, розуміється з податків хліборобських мас, а одночасно шукає способів ратунку, щоби не вдусилися в готівковій тісноті та не замкнули останків варстатів праці. М. и. плянує помогти їм заграничними позичками, які хоче здобути винаймом і розпродажею державних монополів. Але господарити чужим капіталом, це господарити для чужого капіталу, коштом визиску громадянства. Хоче п. Грабскі фузіонувати банки, хоче піддати їх під державну контролю, деяким думає концесію відібрати, думає запевнити цілість приватних банкових вкладок державною гарантією, а щоби не допустити до банкроцтва банкових вірителів, пропонує завести мораторію. А для переведення тої санації дотеперішніх своїх невдалих санаційних спроб жадає п. Грабскі від сойму нових диктаторських уповноважень.

Та всі ці заходи тим банкам, які находяться в агонії, нині вже не поможуть. Треба було думати про них тоді, як видавалося патріотичні концесії. Новий банковий закон вимагає 1 міл. акц. капіталу, якого вони не в силі здобути в недовірчивім польськім суспільстві. Над ними зависла смерть, яка потрясе раз у раз господарським життям в Польщі. Рости можуть лише здорові банки, приноровлені до здорового суспільного організму. Але польський суспільний організм теж хорий. І приходиться з признанням занначити, що наш „Земельний Банк Гіпотечний", не кидаючись за примірoм других банків на карколомні спекуляції, вийшов цілo з цих незавидних відносин, хоча нераз стрічався з закидом браку рухливости. Розписуючи підписку жаданого законом основного капіталу, наш банк починає нині нове життя, в зрозумінню великої своєї ваги в нашій повоєнній економічній відбудові.

**М. Творидло.**

---

# Зпоза вязничних мурів.

**Українські політичні вязні і Штайґер.**

Навязуючи до інформацій поміщених в нашому часописові з д. 22. ц. м. доносять нам дальше:

По виїзді люстратора вязниць Скібіньского з Варшави управа вязниць при вул. Баторого впровадила для політичних вязнів одну цікаву „полекшу". Як відомо, політичні вязні домагалися уміщення їх окремо від звичайних злочинців. Це зроблено теж — але в який спосіб!

Випорожнено в партері всі комнати і приміщено в них виключно політичних вязнів Українців і т. зв. „комуністів", себто підозрілих у приналежности до комуністичної партії. Є це найгірші кімнати у цілій вязниці, вогкі, звернені вікнами до півночі, так, що в них панує вічний сумерк і вогкість. Коли зважити, що політичні вязні по найбільшій части люде інтелігентні — але слабої конструкції, що слідство в політичних справах тріває місяцями, а часом і понад рік (прим. справа Ст. Федака), то прийдеться легко до переконання, що така „полекша" є по суті глумом. Кримінальні злочинці звичайно сильнійше збудовані і слідство не тріває так довго: отже вони можуть у таких умовинах перебути час тюрми без нарушення здоровля, тоді, коли політичний вязень з певністю зруйнує своє здоровля.
Так виглядає ота заповіджена і проголошена „полекша", котру пан люстратор з
Варшави зволили взяти на увагу.

Друга „полекша" така: В кімнаті для
побачень впроваджено новину. В отворах
деревляної стіни, через котру розмовляли вязні з відвідуючими, вставлено подвійну протяжну решітку.
Аби відвідини утрудни, поставлено ще
у віддаленю около 75 цм. грубу деревляну барєру, так, що вязень мусить говорити з відвідуючим з далекого віддалення.
Дійсно, образ таких відвідин політичних
вязнів — є неабиякий і він заслугує
кисти артиста, щоб остатись на віки вічні зразком польських тюремницьких умовин. Є і вимки: часом можна бачитися з
вязнем безпосередньо без барєр і без
решітки. Тим вимком є похищо одиноки й Штайґер. Його випроваджують до салі виджень, там впускається того, хто тільки захоче і побачення відбувається безпосередньо.

Коли для инших вязнів побачення тріває тільки пять хвилин (!) і дозорець пильно з годинником в руках стереже, щоби речинець 5 хвилин не продовжився на хвилину, то відвідини Штайґера тріваютъ до схочу.

А вкінці ще одно. Політичним вязням не вільно давати ні чеколяди, ні цукорків, ні овочів — вже не говорю про напитки, — бо це люксус, котрий після вискаву тюремної управи є реґулямінoм забороненний. За те виняток і тут становить відважний Штайґер, котрому достарчується і цукорків, і тіст, і овочів, а навіть алькоголічних напоїв.

Цілком природно, що Штайґер, хоч підозрілий у політичному морді, не сидить разом з політичними у вогких і темних льохах партеру, тільки на поверсі в ясній кімнаті.

А як трактовано вязня Степана Федака, підозрілого у такому самому каригідному вчинку, тоді як сидів він у слідчому арешті?! Ale to co innego!

---

# Книжка і наш інтеліґент.

Цей місяць мав пригадати нашому громадянству потребу мати дома книжку. І виглядає він не як місяць призначений на ширення української книжки, а так, немовби українська книжка лежала ще невідкрита десь на місяцю. Дивуватись, що від двох тижнів по всій нашій країні люде не передають собі з уст до уст заголовків найкращих книжок, бодай у такім настрою, як підчас карнавалу дні намічених балів? Коли хто дивується нашій своєрідній відсутности орґанізаційного хисту — цей повинен їхати до Америки... на те, щоби її ще раз відкрити. Наші найгарнійші суспільні ідеї мають ту дивну силу, що приголомшують усіх своєю величиною і навіть ті, що вперше проголосили їх — встають від стола вповні виснажені, бо всю енергію витратили на їх винахід.

Хронічна недуга покликів має в собі дещо з безнадійности таких величних принципів як: „люби ближнього свого як самого себе." Якби замісць ліричних доказів і суспільної фразеольоґії можна було на сторінках часопису помістити список перших двох соток наших найчільнійших громадян, які роками не купують книжок, (чого доказом їх шафи), то місяць української книжки не був би такий сумний. Було би веселійше: рух за книжками не збільшився би, але загал мав би нагоду подивляти „рух" між громадянами, обуреними: як можна такі особисті справи добувати на світло денне! Користь з такого одного скандалу була би бодай така, що одна з причин нинішнього галицького культурного занепаду стала би ясною, як те електричне світло, при якому патріоти з уродженою відразою до книжки, вміють деклямувати про причини нашого культурного занепаду.

Коли яканебудь національна інституція чи орґанізація домагається від пересічного непролетаризованого інтеліґента два, пять чи десять золотих місячно, він може завсіди в імені наскрізь шкурного еґоїзму спитати: — що вона йому дає за це. Здавалосьби, що така недостача ідеалізму є виключена супроти книжки, з якої кожний інтеліґент може щонайменше скористати стільки, що з балачки з побратимами у ресторані. Не лишає два, пять чи десять золотих. І саме супроти друкованого слова грубошкірий цинізм нашого інтеліґента є недосяжний. Скільки наших родин має нині дешеве видання „Словника рідної мови" Грінченка, або бодай по два томи з десяти визначних письменників? Чи книгарня Т-ва ім. Шевченка не оголошує донині „Акордів" виданих Франком 22 роки тому, книжки, що могла би бодай для окраси лежати у кожнім сальоні, на глум, поруч дешевого чужинецького перекладу чужинної „Räubergeschichte"?

Ні один з тих патріотів, що витрачає 60 зол. місячно на пиво, не витрачає 6 золотих на українську книжку. Коли зробите точний рахунок з найближчими знайомими, які мають свої постійні втрати на т. зв. потреби культурної людини — ця пропорція буде вдесятеро гірша.

Натяк на таку потребу як книжка, зроблений у загальній відозві, є доказом сальонового виховання. Пригадати знайомому інтеліґентові особисто, що є такий місяць у році, коли він не повинен забути за книжку, значить менш-більше те саме, що пригадка, щоби не забув раз у рік викупатись. І так стоїть справа. Хто залів у трясовину, не має часу думати про теплу воду та мило. А проте, коли наша книжка має оминути голодової смерти, ціцьковані методи морального проповідництва треба заступити реальним пляном орґанізації книгарського ринку. Книжка не є звязана з ніякими роковинами і теперішній місяць, що має пригадати загалові її істнування, може послужити як пробний для дальших місяців, в яких книжка повинна дійти до читача, коли читач не дійшов до неї.

Перш усього, книгарні та видавництва повинні зрозуміти, що бодай раз на місяць по всій країні треба розсилати листки з оповістками книгарських новин і ранійших видань, та з проповиціями сплати. Книгарні та видавництва, які чекають на нагоду приїзду покупця з готівкою в кишені, не є купецьким підприємством, а музеєм книгарської старовини. Ота дрібка реклями та купецького хисту, які вони вважають неосяжним зусиллям, є першою умовиною успіху кожного купецького підприємства і кожної книжки.

Кожний, хто знає буденщину пересічного галицького інтеліґента, згодиться, що економічна скрута є останнім арґументом на оборону його байдужости до книжки. Двайцять осіб, що склали би в своїм місті місячно по два золоті, мали би в спільній бібліотеці все те, що видається, ще й доповнювали би свою читальню давнійшими виданнями.

Книжка гине внаслідок відсутности хоча би найменшої орґанізації по наших містах та містечках, і в центрі книжкового руху, у Львові. Наші люде, які з приємністю прочитали би щось по обіді або по вечері, мають відому хоробливу відразу до пера і не в силі невпинно звертатись до книгарень з проханням прислати їм катальоґ нових видавництв. Перш усього такий катальоґ виходить десь колись, а коли є, то не на те, щоби його розсилати.

Поява книжки не є вже в нас нині навіть такою подією, щоби могла зосередити на собі цікавість інтеліґента. Тому щораз рідшою появою є в нас такий інтеліґент, який міг би зосередити на собі цікавість своїм мозковим апаратом. Правда, не завсіди виною читача є те, що він не в силі зацікавитись книжкою. Автори повинні знати дещо більше як він і повинні вміти сказати дещо нове, у такій формі, щоби воно не було давно переспіваною піснею. Здавалось би, заворожене коло. І воно істнуватиме справді так довго, доки видавець шукатиме вини занепаду книжкового руху в читачі та авто-

ої та видавцеві, а автору видавцеві та читачі.

Тимчасом кожний з них має окремі завдання і потреби, які мусить сповнити, заки книжка перейде під осуд других двох суддів. Знехтування цих завдань та потреб є наслідком трагічного явища, що ми в один мент повірили в свою повну самостійність, а не здобувши її, нині не маємо навіть її стільки, щоби користати з духових здобутків чужих культур. Видавець не вміє найти читача, „читач" не відчуває потреби книжки, а автор не розуміє потреб ні читача ні видавця.

Висновки? Можна їх зробити сто, а десять навіть піддати на голосування як резолюції, які всі приймуть, а мало хто виконає. Та хто в своїх висновках у силі доказати, що є незалежний, духово та інтелектуально, від нинішнього занепаду нашого книжкового руху?

Мих. Рудницький.

# За рідну землю.

### Віче в Селисках.

*Селиска 19. X.*

Земельна справа найшла чуткий відгомін і на наших західних „кресах". Дня 18. ц. м. відбулося велике віче в Селисках б. Динова. Взяли в ньому участь делегати сіл нашого округа. Предсідником віча був о. Т. Савойка. Секретарював п. М. Баран. Реферат про земельну реформу виголосив о. Мик. Добрянський з Павлокоми. Голос в дискусії забирали: Ст. Глушик з Володжа, д-р Роман Савойка, Михайло Сич (війт з Володжа), о. Т. Савойка та ин. Селянство крайно огірчене законопроєктом земельної „реформи", який тепер є на черговім порядку в польських законодатних тілах. Ухвалено резолюції, як в инших місцевостях і вислано їх, куди слід.

### Велике віче в Перемишлі.

*Перемишль 19. X.*

В неділю дня 18. ц. м. відбулося в Перемишлі віче в земельній справі. В год. 12. в полудне маси селянства, робітництва й інтелігенції заповнили по береги велику салю Народного Дому. По виборі президії забрав слово д-р Загайкевич і в двогодинній палкій промові засував історичними фактами, статистичними даними і примірами відвічний похід чужинців на українські землі, вказав на послідовну кольонізацію урядом українських земель, якої короною являється дебатований тепер в польських законодатних тілах законопроєкт земельної реформи і спонукав сотки присутніх видати один великий оклик протесту проти затій на українські споконвічні землі. З горіючими очима і завзяттям розійшлись по замкненню віча наші хлібороби, несучи до курних хат клич: До організації, до самооборони! — По ухваленню резолюцій забрав д-р Загайкевич ще раз слово в справі піднесення капіталу Земельного Банку та представляючи грозу положення, візвав наше громадянство а передовсім кооперативи, духовенство та вчительство до масового купування акцій Зем. Банку.

### Віче в Чорткові.

*Чортків 21. X. 1925.*

В неділю 18. жовтня ц. р. відбулося в Чорткові віче в справі земельної реформи, якому проводив д-р Антін Горбачевський при участи Петра Ясінчука з Білобожниці, як заступника і Гриця Соколовського з Вигнанки як секретаря зборів. День перед вічем повідомило старовство вічевий комітет про заборону віча, та на особисту інтервенцію одного з членів комітету, коли пороблено вже заходи задля уладження довірочних зборів у цій справі, заступник старости дав дозвіл та незабаром прислав комісаря для контролі зборів. Референт д-р В. Електорович в довшій промові представив період, які переходила у нас земельна справа від найдавніших часів до останньої хвилі, спиняючися на маркантніших моментах в змаганню нашого народу за землю. Бесідник піддав розглядові останній законопроєкт польського уряду та підкреслив некорисні для українського населення постанови в проєкті, ухваленім соймом, та в ухвалах сенату і поставив резолюцію з протестом проти кольонізаційних заходів на українській землі. По вічевій дискусії, в якій забирали голос пп. Льонгін Горбачевський і д-р Іван Гриньчишин, ухвалило віче одноголосно предложені резолюції. Присутні на вічу селяне з великим заінтересуванням слідили за промовою референта, та виводами других бесідників і підчеркували своїми окликами важливі моменти. Хоч вибраний на віче день не був пригожий, бо як у територіяльно з Чортковом злученій Вигнанці так і в богатьох инших громадах припадав празник Покрови, то все таки зібралося в домі бурси при вул. Шкільній поважне число учасників з многих сіл повіту, які виповнили салю і суміжні убікації. Цікаве для наших відносин, що присутній на вічу комісар став запевнювати промовцям право забирати голос, бажаючи зредукувати їх ролю лише до інтерпеляцій, та треба було довшої розмови, щоби вкінці переконати комісара.

# НОВИНКИ.

**— Робітникам пера на увагу!** В суботу 24. жовтня ц. р. в год. 4-ій по полудні відбудуться перші загальні збори „Товариства українських письменників і журналістів ім. Івана Франка". Комітет основателів просить усіх українських робітників пера взяти в тих зборах як найчисленнішу участь. Збори відбудуться в салі засідань Товариства „Просвіта" (Ринок 10. II. пов.).

**— Галицький винахідчик.** Поліція арештувала якогось краківського інженіра Германа Кляйнваxса, що приїхав до Львова приготовляти підрібку стемплів. Замовив кліші за 1000 зол., і 3000 листів паперу, засів у готелі „Австрія", винайняв окрему кімнату для „праці" і вибирався з міліоном штук стемплів до Німеччини. Мав ще до помочі брата і в найбільшім розпалі інженірської діяльности мусів відвідати вязницю. В р. 1923 мав уже процес за фальшування долярів, а брата його шукали за ошуканство.

**— Концерт Любки Колессівної.** В пятницю, дня 16. ц. м., відбувся в Берліні фортепяновий вечір нашої артистки Л. Колессівної. Велика саля Бетовена була по береги виповнена слухачами, які ще й після вичерпання програми довго-довго не розходилися, щоб з захопленням слухати все нових надлатків нашої славної піяністки. Успіх вечера, на який складалися м. и. композиції Баха, Бетовена й Щопена, був, як звичайно на концертах Колессівної у Берліні, незвичайно великий. З. К

**— У білий день** у Варшаві двох бандитів напало на банкового касієра, що ніс 700 долярів і відобравши йому гроші, щезли без сліду. Не диво, коли волинський воєвода впевняє, що за його урядування на Волині краще.

**— Також кандидат.** Берлінський „8 Uhr Abendblatt" звертається до політичних німецьких партій та приятелів Німців з думкою, щоби кандидатом наНоблівську нагороду за мир призначили на цей рік... Штреземана. По Льокарно Польща готова ще поставити Скшинського, Анґлія — Чемберлена, Італія — Муссоліні і т. д.

**— Нуховар — ґрафом і єпископом.** У Римі арештували панка, що виступав як варшавський єпископ і як ґр. Тарновский. Є це з професії 39-літний кухоьар, що має честь походити зі Львова і вже в 1904 р. перебраний за священика вимаючував від людей гроші, а навіть одержав субвенцію. Попав навіть до віденських черців „Милосерні Братя" і виказав усім про своє ґрафське походження, яке потверджував самовпевненою поведінкою. Побував в Альзації, був караний за ошуство і прогнаний з Кракова, вступив до духовної семинарії в Невер, у Франції, і там покравши документи на імя французького священика, продовжував паломниче ґрафське життя. На 10 літ щез з овиду, скрізь виступаючи як польський ґраф і французький священик. Талант та й годі!

**— Розправа Мурашка.** В Новгородку 10. жовтня почалася розправа Мурашка, вбийника Баґінського й Вечоркевича. Обвинувачений признається до вини і не жалує, що „вбив двох скажених псів і ворогів батьківщини".

**— Новина в монетах.** Мадярський уряд рішив вибити на своїх найблищих банкнотах облича найгарнійшої своєї землячки, акторки Ілі Льот. Мабуть наперекір союзним державам, які не дозволяють йому посадити на своїм престолі короля або королеву. Мадярщина є першою, що замість коронованих голов або національних героїв дає на монетах найпопулярнійшу та найгарнійшу особу в краю.

**— Гарна реклама.** До чого доходить реклама у великих містах, можна уявити собі на підставі останньої ідеї французького кінематографічного товариства. „Одна ідея що тижня" з дн. 19-го ц. м. находимо такий проєкт: Перед будинком театру треба поставити 20-кілька дівчат, які роздають програми і... цілунки. Хто купує білет, має право вибрати собі цілунок у тої, яка йому найбільше подобається.

# „Семафор".

### Нова польська артистична сценка у Львові.

Для нас, галицьких Українців, усякі чужонаціональні приїзжі чи місцеві, артистичні сценки є хоч би тому лише цікаві, що давно вже чуємо про потребу мати наш власний, україн. маленький театр, який заступав би нам неіснуючу сцену поважної драми та опери і познайомив наш ширший загал з невідомими йому досі новими інсценізаторськими спробами. Особливо від часу гостини „Сивої птиці", яка наробила стільки шуму, раз-по-раз виринають сміливі проєкти покликання до життя того роду української імпрези — і все кінчається на розмовах, на невдалих мертвороджених плодах (сумної памяти „Комета") або на повороті до ... „Наталки Полтавки" (недискретні інформації зза кулис кооперативи „Українського Театру"). Тому така сценка, як польський „Семафор", істнуюча від яких 10-ти днів у Львові, повинна звернути на себе увагу наших театральних мрійників. Скинувши годинку з серця — хай поглянуть вони, якими скромними засобами і якими невеличкими силами можна створити живий, цікавий й симпатичний театрик, — коби лише зібрався невеличкий гурт людей доброї та сильної волі і трішки — таланту.

Одна перекладна одноактівка, дві веселі гротески, інсценізація популярних народніх пісень та переказів, а поруч з тим одна дві спроби оригінальних постановок, гарний вірш, дискретні ефекти — ось і все, — ніби й небагато того, а прецінь воно має певну мистецьку вартість і для глядача воно гарне, миле й симпатичне. Безумовно, що як при всяких таких почином „шукання нових шляхів" — тут і там є певна цілком зайва пересада (безпотрібна атмосфера демонічности в постанові „Хулии" Кайзера, — де саме на тлі погідної реалістичної постановки виступив би яскравійше трагізм конфлікту) і претенсіональність (Пролоґ). Авеж це — перша програма, це тільки дебют. Такі образки, як інсценізація Сенкевіча „Присуд Зевеса", Міцкевіча „Голене — стрижене" чи Майковского „Гашако" — вказують на справжній хист режисерів, акторів і декоратора. „Людина й машина" є сміливою спробою відтворити пластично вічну боротьбу й невідхильну залежність мертвої цивілізації і творчого духа, — спроба яка свідчить про широкий розмах у многих адептів.

„Ловецькі пісні" і „Пастушка ґусей" (єдині суто національні польські мотиви) викликують в українського глядача сумні рефлексії: добрий Боже, який це невичерпаний скарб для таких сценічних образків дає український побут: наша пісня, історичні думи, танок, тьма характеристичних пословиць і приповідок! Яке богате нікім незаторкнене ще поле для попису.

— В суботу „Семафор" виступає вже з другою своєю програмою. Саля кол. „Багателі" кожний вечір повна. А сусідний великий польський міський театр — світить пусткою. Один доказ більше, що люде хочуть і люблять поглянути на щось нове й цікаве. Може би справді боги з українського театрального Олімпу закинули думку про дальше годування нас „Наталками Полтавками" і подумали піти слідом смільчаків зі „Семафору"?! Чи може думають вони, що „Наталки" виховають нам актора, дадуть йому сценічну культуру а нас — навернуть на лоно театру?! Сумніваюсь.

І. К—и.

## Відгуки дня.

# Миле і немиле мило.

Нарешті те, на що я нетерпляче ждав цілих три місяці, сповнилося. Вірвався терпець читачів „Діла" і я дістав письмо з доганою і — темою до фейлетону. З далекого, холодного Берліна якесь гаряче серце вилило мені відро зимної води на голову.

Після солодких кармельків на адресу мойого таланту, лийка гіркого лікарства на адреси моїх фейлетонів.

„...Лише одно, що вражає мою ніжну душу, це правдиве Ваше почуття чистоти, ця пошана „Мила Мута". Кожний такий фейлетон милите немилосерно і то без вийнятку. Тому я рішила вислати Вам побажання не робити цього, хочби з огляду на нас, нещасних емігрантів".

По цім приходить точка, павза, підпис: „Читачка „Відгуків дня" і знову довша павза.

Припускаю, що зберлінізована Галичанка не є одинокою обуреною на цього роду миляні екстраваґанції. А певно найдеться багато й таких, які є свято переконані, що часте милення фейлетонів випливає з хронічного „помилення" у автора.

Маючи до розпорядимости більшу скількість арґументів, хочу доказати раціональність мойого становища, а більшою скількістю мила „Мута" обмити себе з закидів П. Т. Читачок і Читачів.

Перше: Скількість зужитого мила є міриком культури даного народу.

Друге: Кожний нарід уживає по можности тільки своїх фабрикатів.

Третє: Я хочу, щоби Українці могли виказатися як найбільшою скількістю зужитого мила (по можности свого).

Отже: і так далі.

Один доказ уже є. Тепер возьмім другий:

Перше: Мило „Мута" знаменито змиває бруд із рук.

Друге: В нас є багато брудних рук.

Отже: і так далі.

Другий доказ, здається, досить переконуючий, але я його ще підкріпляю.

Ш. берлінська прихильниця мойого таланту пише: „Лише одно, що вражає мою ніжну душу, це правдиве Ваше замилування до чистити!..

Кручуся вже пару літ у життєвій гамарні, а й досі не знав, що чистота вражає ніжні жіночі душі. А може це треба брати не фізично? Що до мене, то я завсіди любив чистоту, в її найширшім розумінні.

Дальші слова листу: Не захвалювати мила „Мута" з огляду на „нас, нещасних емігрантів", страшенно мене втішили і додали віри в будучність.

Досі я знав, що 50 проц. нашої еміграції потребує „на алярм" мила, щоби прати еміграційні бруди. Пощож мали до цього вживати чужих фабрикатів?!..

З цього виходить, ясно як день, що я агітуючи мило Мута, сповняв велику громадянську роботу, бо вже від уродження маю здібности „тихого а ревного робітника на народній ниві".

Накінець попробую змити зі себе закиди особистого характеру.

Перше: Я є співвласником фабрик і плянтацій мила Мута.

Друге: Кожний фабрикант дбає про свій інтерес і знає вагу реклями.

Отже: і так далі.

Письменник і інтерес це зовсім не такі протилежні бігуни, як би кому здавалося. Петро Альтенберґ (писав по німецьки) був власником крамниці з черевиками і зносвував її у своїх творах.

Скажіть ш. Читачі: Чи Альтенберґ мав більше право від мене її...

Тепер ще пару слів до моєї по- і прихильниці:

Шановна Пані! Вам немила справа мила, з огляду на те, що чистота вражає Вашу ніжну душу, але мені з огляду на наведені арґументи, — мило є знова мило.

*Галактіон Чінка.*

# Боротьба Ґрабского за владу.

### Буджетова дискусія в соймі.

В першому дні дискусії, якою розпочалася осіння сесія сойму, виступили з деклараціями: посол Ґломбінський (З. Л. Н.), який критикував уряд і його фінансову політику, але вкінці обіцяв п. Ґрабскому підтримку. Пос. Столярскі (Визволеніє) зголосив вотум недовірря урядові, внесення на відкинення en bloc усіх 3-ох санаційних законопроєктів Ґрабского, на розвязання сойму і розписання виборів на 31. січня 1926 року. Пос. Фростіґ (Жид. коло) гостро атакував податкову й скарбову систему, при чому спеціяльно навів куріоза з львівської скарбової палати. Промовець висловився проти уряду. Другого дня дискусії пос. Строньскі (Х. Н.) критикував головно договір в Льокарно, ясного становища до уряду Ґрабского не зайняв. Пос Бирка (Пяст) виступив з довгою яскраво опозиційною промовою, запропонувавши м. и. скласти комісію з 7-ми членів для перевірки фінансової і скарбової господарки п. Ґрабского. Пос. Тугут („Клюб праци") — проти уряду Ґрабских, лише в лагіднійшій формі. Пос. Жулавскі (П. П. С.) у двох-годинній промові критикував уряд, після чого зголосив вимоги клюбу, від сповнення яких клюб узалежнює своє становище.

Третього дня дискусії посол Ромоцкі (ХД.) критикував адміністрацію, та заявився проти інтервенції уряду в користь поправи золотого. Клюб бесідника голосуватиме за відісланням законів до комісії. Пос. Хондзиньскі (НПР.) обвинувачує за крізу в державі уряд і сойм. Є за розвязанням сойму. Пос. Пішь (Нім.) жалїється на переслідування німецького шкільництва. Пос Станкевич (Білорус) обговорює положення білоруської меншости, нараженої на численні переслідування. Пос. Хруцький (Український клюб) зясовує переслідування, на які наражене українське населення.

Завтра дальша часть дискусії. Після закінчення дискусії прийде до слова премієр.

# З судової салі.

### Процес Штайґера.

*Восьмий день розправи.*

Свідок Войцех Йондра, листоноша і б. вояк, запамятав собі Штайґера по його чорних окулярах і високому зрості. Бачив Шт. перед атентатом і бачив бомби, але чи кинув її Шт. — не бачив. Штайґер був першим, що тікав. Чув

## НАДІСЛАНЕ.



крик: „ловіть того в яснім плащі". Свідок Емілія Міркіна, буфетниця з каварні „Варшава", бачила, як летів „пакет", але не знає, хто його кинув. Побачивши дим і огонь, свідок злякався і втік до брами.

### Не з тротуару а з вікна.

Обор. д-р Левенштайн зголошує сензаційне внесення на переслухання свідків, які бачили, що бомба не була кинена кимось, що стояв на тротуарі, а з вікна ІІ. поверху над каварнею де-ля-Пе. Таке розказала оборонцеві одна пані, Марія Гарніш, яка в критичний момент стояла на бальконі дому пл. Марійська 5 і слідкувала дуже докладно крізь льорнету за цілою подією. Пані Гарніш покликується теж на осуд свого чоловіка, б. підполк. австр. генер. штабу, свого сина-кадета з першого подружжя, урядовця Навратіля і п-ні Янчишин — які всі тоді стежили за подією. Пані Гарніш лякалася зложити цю заяву ранійше, щоби не тягали її по судах, але врешті не мала сили скрити тайну. Тому останньої неділі зголосилася до д-ра Левенштайна, а той вносить тепер на покликання усіх тих осіб на свідків. Чому крім пані Г. ніхто з названих осіб не зголошувався до суду протягом цілих 13-ти місяців і чому сам д-р Левенштайн носився з тою вісткою три дні — оборонець того не каже.

Прокуратор висловлює лише своє здивування, яким це робом усі без виїмку досіль переслухані свідки моглиб так фатально помилитися щодо лету бомби і залишає внесення д-ра Левенштайна рішенню трибуналу, одначе домагається переслухати спершу всіх свідків покликаних на розправу.

### Дальші свідки.

Свідок Тененбаум стояв на бальконі каварні, бачив бомбу, як летіла з під кам'яниці Баєра, а на місце атентату звернув потім спеціяльну увагу з огляду на підозріння, яке скеровано на балькон каварні. Свідок Тененбаум бачив одного мущину в ясному, який перший тікав, але цей був без окулярів. Рук ніхто не піднимав ані квітів не кидав. Свід. Кльопгольц путається, мало що собі пригадує — крім того, що „щось йому замерещіло". Свідок Ян Скоброн, кравець, стояв на розі Коперника і Легіонів. Бомба вилетіла з лівої сторони, з хідника або вулиці. Свідок Самуель Кап оповідає відомі моменти про ясний плащ і Пастерняківну. В подробицях його зізнання не сходяться з попередніми його зізнаннями у слідчого судді. Запитаний про причину — жаліється на протоколянта д-ра Петровського, який цілий час, від 12 - 3 години кричав на нього й лаявся поганими словами. Свідок не бере відповідальности за свої попередні зізнання.

Обор. д-р Ляндау звертає увагу, що навіть протоколи з доразового суду над Штайґером стилізовані тенденційно і не згоджуються з правдою. Кличе на свідків предсідника триб. при доразовім суді ради. Маєра і 2-ох стенографістів „Хвилі".

*

„Хвиля" подає, що Теоф. Ольшанський, син гр.-кат. священика з околиці Хирова, родж. 1904 р. Ходив до гімназії в Перемишлі, риси лиця семітські. „Хвиля" вже навіть сконстатувала, що ходив у ясному плащі. Дальше повідомляє „Хвиля", що президія поліції в Берліні видала обіжник до всіх нім. властей для придержання Ольшанського.

## Бібліографія.

### КНИЖКИ:

„ВЕЖІ" зібрав Степан Гайдучок, учитель руханки „Сокола-Батька". — Рисував пластун 43 п. к. Ст. Луцик. Накладом Сокола-Батька". — Львів 1925.

ЗАГАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ КАЛЕНДАР НА 1926 р. *„Українського Голосу"* під редакцією д-ра Остапа Грицая.— Перемишль 1925. Видавництво „Українського Голосу". Зміст: 1) Л. Красовченко: „Прокидайтесь"; 2) Калєндаріюм; 3) Лесь Мартович: Відміна; 4) А. Ба...к: „Пісня"; 5) О. Грицай: З Новим роком (поезія); 6) Рідна земля — мати наша; 7) М. Чернявський: „Земля" (оповідання); 8) Павло Тичина: „Війна" (поезія); 9) Клим Поліщук: „Дівич-Гора" (опов.); 10) „Про світові війни в новійших часах" написав О. Г.; 11) О. Олесь: Все проти нас; О, слово рідне; Стріляйте, вішайте... (поезії); 12) Б. Лепкий: „Ударте в дзвін" (поезія); 13) Ярослава Лагодинська: „Що бачив ліс" (оповідання); 14) Олександер Олесь: (літературна сильветка); 15) І. Франко: „Благословення ти... (поезія; 16) О. Грицай: Люшня або що це таке ініціятива?; 17) Господарська частина: статті та інформації; 18) д-р І. Німчук: „Могили славних Українців у Відні; 19) Б. Лепкий: „О, стріхи мої низькі; 20) Зі світа (ілюстрації); 21) Дещо з життя звірів; 22) І. Турин: Дещо про українські марки; 23) С. Черкасенко: „Не ридай" (поезія); Петро Карманський: Ждала, молилася...; С. Руданський: Лист; 14) Яр. Мандюкова: Воєнні картини; 25) Смішне; 26) Я. Мандюкова: Веселе оповідання; 27) О. Маковей: На торзі. В календарі богато ілюстрацій.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР — АЛЬМАНАХ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ на рік 1925. Зміст: Вступний вірш Б. Лепкого. Передмова М. Галущинського. Геройство. Метерлінка. Зі спогадів великої війни. К. Поліщука. Гермала. (Образок зі світової війни). Початок гал. кур. С. С. А. Крезуба. Шалене море. Вірш М. Мельника. Осінь 1918 р. на Україні. Спогад Дмитра В. Очайдушний вершник. (Опов. з ілюстр.) К. Поліщука. Гей калино (вірш) Б. Лепкого. В 150-літню річницю зруйнування Січи. Ой лежав козак (вірш) Б. Л. Гетьман Мазепа — сюжет европейської літератури Ор. Ордана. Мазепа. Віктора Гюго (перекл. М. Рудницького). Сталося. (Опов.) Б. Лепкого. Битва під Танненбергом (розвідка). По дорозі. (Воєнне опов.) Після переходу. В. Кривокульського. Ген. Вольф (посм. згадка). Присвята (вірш) М. Мельника. Африканський Лев. (З визвольних змагань Ріфанців) Ор. Ордана. Війна в майбутности. (З ілюстр.) Наш спорт та його завдання. Календар богато ілюстрований.

### ЖУРНАЛИ:

„ЛІТЕРАТУНО-НАУКОВИЙ ВІСТНТК". Книжка X. за жовтень. Львів 1925. Зміст: М. Ковальський: В зеленій гущавині. Іван Марків: Одна з богатьох. А. Блок: Скити. Альберт Еренштайн: Хождене Гомера по мухах. Антін Крезуб: Партизани. III. Облава. Характерник: Згадки з минулого (далі). М. Возняк Шість листів Лесі Українки до Надії Кобальчич-Козловської. Ром. Цегельський: Найновіші здобутки астрономії. Др. Вол. Залозецький: Наполеонізм чи неомонархізм? Д. Донцов: Тарговіца чи Полтава? В. Гнатюк: Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові (далі). Бібліографія. Нові книжки.

„СТАРА УКРАЇНА". Часопис історії і культури. Львів 1925. Ч. VII—X. — Значіння історії українського мистецтва. Написав Др. В. Залозецький (Відень). — Відкриття середньовічних фресків у Вірменському Соборі у Львові (з 1 знимкою на окладці). Написав М. Голубець (Львів). — Техніка мальовил Вірменського Собору у Львові: — Лист до Редакції проф. П. Холодного (Львів) й інж.-архит. В. Пещанського (Львів). — Повстання та еволюція форм трехдільного заложення української церкви XII—XVII ст. (З 15 плянами). Написав проф. В. Січинський (Прага). — Малярство Закарпатської України. (XIV—XIX ст.). (З 7 знимками). І. Фрески і стінні розписи. II. Ікони і полотна. Написав Др. В. Залозецький (Відень)). — Сто літ галицького малярства. 1864—1934. Написав М. Голубець (Львів). — Miscellanea. Образ Воздвиження Хреста з церкви с. Ситихова біля Львова (з 4 знимками). Подав проф. П. Холодний. — Некрольоґ. Кость Широцький. (Спомини з нагоди шестих роковин смерти). Подав В. С. — Хроніка. І. Наукові досліди над українським мистецтвом. II. Мистецька освіта. III. Мистецькі товариства й виставки. IV. Varia. — Бібліографія. І. Дві історії українського мистецтва. Написав Др. В. Залозецький. II. Оцінки і звіти. III. З новійшої літератури по історії української архитектури. Подав Др. В. Залозецький. IV. Нові видання по українському мистецтву (1910—1925). Подав В. Січинський. — Лист до Редакції.

„УКРАЇНСЬКИЙ ВІСТНИК", орган незалежної республиканско-демократичної думки. Збірник II. За жовтень. Прага-Подебради. Зміст: І. Єднання на еміграції. О. Шульгин: Про нашу міжнародню політику. П. Феденко: З інтелігентських настроїв на Україні. М. Славінський: Політичні листи II. К. Ос: На еміграційні теми. Сохиненко: Дідичний гетьман. В. Самійленко (з приводу його смерти). — II. Хроніка: На українських землях: Що пишуть з України. Всеукраїнська Академія Наук. Українська хроніка. — Українське життя на еміграції: у Франції, в Чехословаччині, з життя українського студенства. — Світові події: Конґрес Соц. Інтернаціоналу в Марселі. Жіночий Конґрес у Вашингтоні. Ріжні вістки. Лист до редакції. Оголошення.

„УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ" — тижневий журнал у Хінах. Виходить кожної пятниці. Платний додаток час. „Сходу", Харбін, пятниця 2. жовтня 1925 р. Ч. 3. Рік І.

„НОВИЙ ШЛЯХ". Ділове обєднання поступового студентства Західної України і еміграції. Рік II. Число 3—4.—Львів-Відень 1925. Зміст: І. Пришляк: Перед новими завданнями; С. Л.: Профорус, ДОПС і університетська боротьба; П. Ганин: ДОПС і середня школа; Мич: Не засліплюйтеся революційною фразою; Скрипа: Економічна криза в Польщі; Р.: Отвертий лист В. Винниченка; Б. К.: Про ідейну безпринціпність; Тофан: Новий подвиг петлюрівських есдеків; Матеріяли і документи; Дописі; Хроніка; Бібліоґрафія; Ріжне.

СВІТ, ілюстрований двотижневик. Ч. 13. Зміст: *Мих. Рудницький:* Від надтолюдського до надлюдського (З нагоди 25 роковин смерти Ніцше). *Фр. Ніцше:* Книжка є майже людиною. *Ів. Шевченко:* За рейдом — синє море. Памятки старохалдейської культури. Горкій про російську літературу. *Фр. Ніцше:* Афоризми. *Антін Павлюк:* * * * За десять тисяч років. На дні моря. *Роберт Стівензон:* Корабель пот пас (З англ. перекл. *Павло Лада*). *Іван Яр.:* З української сцени (Придніпрянський Театр). Чуда науки. Із тайн Помпеї. *Юліян Тувім:* Ми — люди (Перекл. *К. Поліщук*). Свята війна. Волинські розкопки. Як Марк Твен купував книжку. Загрожений банк. На чужині. Майдан „Сокола-Батька" у Львові. Трійливі дерева. Загибаюче племя. *Галина Орлівна:* Дочка степу. Свято української кооперації. Пригода Льойд Джорджа. Доісторична нахідка. Земляк за кордоном. Загадки. Ілюстрації: Фрідріх Ніцше (Посмертна маска.) Повітряна катастрофа. Сучасний Льондон. Максим Горкій. Очайдушна акробатка. З української сцени: 1) Арт.-балетниця П. Міткевич, 2) Арт. Боровик в ролі Мефіста („Пан Твардовський"), 3) Арт. П. Кривіцька, 4) Артисти Кривіцька і Миколенко („Казка старого млина"), 5) Арт. Боровик і Міткевичівна в танку („Маруся Богуславка"). Війна в Марокко: 1) Маршал Петен, 2) Абд-ель-Крім і його брат Ахмет, 3) Французька артилерія. Будинок „Дністра". Україн. робітники емігранти у Франції. На майдані „Сокола-Батька". З життя Індії. Болгарський цар Борис. Свято української кооперації у Тернополі. Земляк за кордоном. — В додатку 13-ий аркуш повісти П. Бенуа: „Атлянтида", в перекл. В. Завадської. — Передплата „Світу" виносить 6 зол. на квартал. — Адреса: „Світ", Львів, вул. Руська ч. 3. Прекрасно виданий, цей журнал заслугує вповні на якнайбільше поширення серед наших інтеліґентних родин і читалень.

„СЛУЖБОВИК" орган „Союзу українських приватних урядників Галичини". Ч. 3. За жовтень. Рік VI. Зміст: Надзвичайний загальний збір СУПРУГА. — Байдужість. — Той, що чуває над своїм господарством. — Все опірається на одиницях. — Проєкт нового закону про пенсійне обезпечення та українські службовики й інституції. — Очевидно. — Наші в одній з наших установ. — Треба взаємин з другими професійними організаціями. — Ювилей людини праці. — Всячина. — Нові члени „Супруга".

## ОПОВІСТКИ.

**Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру" О. Міткевич:**
Рогатин, саля „Сокола".
24.X. „Сатана".
26.X. „Вій".
27.X. „Ніч під Івана Купала".
Рогатин, саля „Просвіти".
25.X. „Запорожець за Дунаєм".
563 18—?

**Український мішаний хор Д. Котка.**
у суботу 24.X. Сколе.
у неділю 25.X. Долина.
у понеділок 26.X. Долина.
у второк 27.X. Стрий.
у середу 28. X. Стрий. 518 25?

**У Львові** засновався 1. курінь старших пластунок. Просимо товаришок зголошуватися в члени без огляду на місце перебування. Зголошення слати на адресу: М. Охримовичівна, Львів, Куркова ч. 61. — Команда. 1—1

**Пригадується**, що Загальні Збори Товариства Катехитів відбудуться в понеділок 2. листопада н. р. в год. 3. зполудня в Духовній Семинарії. 1—2

**З приводу річниці 1. листопада** відбудеться в Преображенській церкві у Львові дня 1. листопада в год. 5. пополудні співана мужеським хором панахида за покійних членів УГА. Просимо численною участю пошанувати память покійних. 1-1

## Дрібні оголошення.



## ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.



За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.